

زنان و آسیب‌شناسی استفاده از محصولات هرزه‌نگاری

حکیمه ملک‌احمدی*

وحید قاسمی**

چکیده

نیاز جنسی یکی از نیازهای مهم بشر است که گاهی افراد از راه‌های آسیب‌زا برای رفع آن اقدام می‌کنند. یکی از این راه‌ها استفاده از محصولات هرزه‌نگاری است که به اشکال گوناگون در دسترس افراد قرار می‌گیرد و می‌تواند اثرات جبران‌ناپذیری بر فرد و جامعه وارد سازد.

مهم‌ترین آسیبی که کاربری این محصولات در پی دارد، متوجه زنان و به تبع آن، ازدواج و نهاد خانواده است. بر همین اساس، هدف اصلی پژوهش پیش رو، آسیب‌شناسی استفاده از محصولات هرزه‌نگاری نسبت به

*- کارشناس ارشد مطالعات زنان از دانشگاه اصفهان.

** - دانشیار گروه علوم اجتماعی دانشگاه اصفهان.

تاریخ دریافت: ۱۳۹۲/۰۵/۰۳

تاریخ تأیید: ۱۳۹۲/۰۵/۲۹

زنان است. این مطالعه به صورت کیفی با رویکرد پدیدارشناختی و مبتنی بر نمونه گیری هدفمند انجام شده است. بدین منظور، با ۲۰ نفر از مردانی که مصرف کننده فیلم و عکس هرزه‌نگاری بودند، مصاحبه عمیق صورت گرفته است. تجزیه و تحلیل داده‌ها نیز با استفاده از روش کولیزی انجام شده است. نتایج این پژوهش نشان می‌دهد پیامدهای استفاده از محصولات هرزه‌نگاری، در دو دسته پیامدهای نگرشی (زن به عنوان کالای جنسی، ترس از صمیمیت، برداشت‌های نادرست نسبت به زن و اخلال در امر ازدواج) و پیامدهای کنشی (الگوبرداری جنسی، اعتیاد جنسی، تجاوز و خشونت جنسی و رابطه جنسی شهوانی) قابل تقسیم‌بندی است.

واژه‌های کلیدی

هرزه‌نگاری، آسیب‌شناسی، زن، پیامدهای نگرشی، پیامدهای کنشی.

مقدمه

واژه هرزه‌نگاری یا pornography از واژه‌های یونانی porno و graphia اخذ شده که به معنای «توصیف فعالیت روسپی‌ها» است (Cline: ۱۹۹۹a). دیکشنری آکسفورد (۲۰۰۵) در معنی پورنوگرافی آورده است: کتاب، فیلم یا هر چیزی که برای ایجاد هیجان و تحریک جنسی، افراد را به شکل آزاردهنده و نامطلوب در اعمال جنسی توصیف و تصویر کند. از ابتدای تاریخ، افراد برای کنجکاوی و تمایلات جنسی، از هرزه‌نگاری به شیوه‌های گوناگون استفاده کرده‌اند؛ به طوری که می‌توان رد پای اولیه آن را از نقاشی در غارها تا رسانه‌های جدید امروزی پیگیری نمود.

«کما سوترا»^۱ مجله شهوانی مشهور هندی، فعالیت و اعمال مختلف جنسی را نشان می‌دهد که گفته می‌شود تاریخ آن به دو یا سه قرن پیش باز می‌گردد؛ اما پورنوگرافی به عنوان چیزی که امروزه شناخته شده است، محصول زمان ویکتوریا در انگلستان است» (Ferguson & et al, ۲۰۰۹: ۳۲۴).

امروزه محصولات پورنو در گستره وسیع‌تر و متنوع‌تری ارائه می‌گردد که به قطع بر آسیب آن می‌افزاید. به‌ویژه به مدد رسانه‌های جدید مثل اینترنت عرضه این محصولات شکل بدیعی به خود گرفته است؛ به طوری که هیچ زمان به اندازه اکنون با تولید، توزیع و استفاده از محصولات پورنو روبه‌رو نبوده‌ایم. «از طریق اینترنت در سال ۲۰۰۶ فروش پورنوگرافی به ۲.۵ بیلیون دلار رسیده و حدود ۱۲ درصد وبسایت‌های موجود در اینترنت (۴.۲ میلیون)، سایت‌های پورنوگرافی بوده است (همان)».

در چنین شرایطی، بالطبع آسیب‌های ناشی از استفاده از موضوعات پورنو نیز شکل جدیدتر و خطرناک‌تری به خود می‌گیرد؛ زیرا سهولت دسترسی به آن باعث ترغیب بیشتر استفاده از این محصولات می‌شود به ویژه اینکه با یکی از نیازهای قوی و سرکش انسانی در ارتباط است که حد و مرزی برای خود نمی‌شناسد و بسیار تنوع‌پذیر است. نکته مهم این است که علاوه بر آسیب‌های مختلف پورنو، ماهیت آن خود اعتیادآور است؛ به طوری که امروزه به ویژه در غرب مؤسسه‌های مختلفی برای درمان معتادان به سکس و هرزه‌نگاری به فعالیت مشغولند.

«اولین ردپای توجه به درمان اعتیادهای مُدرن و اعتیاد به پورنوگرافی، با گروه‌های درمانی الکلیسم در بوستن در دههٔ ۱۹۷۰ شروع شد. درمان اعتیاد جنسی همراه با دیدن پورنو و خودارضایی، در وهلهٔ اول برگرداندن معتادان به رابطهٔ جنسی با شریک جنسی واقعی‌شان بود. با شروع دههٔ ۱۹۸۰ بر اساس روان‌درمانی، کارنس^۱ اعتیاد به سکس و پورنوگرافی و پویایی آن را برای اولین بار به طور علمی مفهوم‌سازی کرد. مطابق با مُدل او، استمرار اعتیاد به سکس، استفادهٔ شدید از عکس و فیلم صریح جنسی در طول خودارضایی، استفاده از روسپی‌ها و اعمال همجنس‌گرایانه، باعث حساسیت‌زدایی شده و در نتیجه منجر به استفادهٔ بیشتر، وقیح‌تر و خطرناک‌تر گردیده و در نهایت به آزار و تخلفات جنسی می‌انجامد» (Voros: ۲۰۰۹).

چهار مؤلفه مرکز ثقل ارائهٔ موضوعات پورنوگرافیک است: ۱- سلسله مراتب؛ به معنی نبود تعادل قدرت بین زنان و مردان؛ ۲- بهره‌کشی از زنان و نشان دادن آنها به عنوان شیء؛ ۳- نمایش زنان در حال فرمان‌برداری و اطاعت کردن از دستورات و امیال مردان؛ ۴- متعارف‌سازی خشونت به عنوان یک روش جنسی پذیرفته شده از طرف زنان (دنیس و همکاران^۲ ۱۹۸۸ به نقل از بلوردی، ۱۳۸۶: ۷۸).

بر اساس یک مطالعه، تماس زودرس با پورنوگرافی (زیر ۱۴ سال) بیشتر با اعمال جنسی منحرفانه و به‌خصوص تجاوز در ارتباط است. بیش از یک سوم آزارگران و متجاوزان جنسی به کودکان، در مطالعات انجام شده ادعا کرده‌اند که در معرض پورنو بودن، آنها را به این اعمال واداشته است. در یک مطالعهٔ دیگر از متجاوزان به

۱- Karnes.

۲- Dines et al.

کودکان، ۷۷ درصد کسانی که به پسران تجاوز کرده بودند و ۸۷ درصد متجاوزین به دختران، به استفادهٔ همیشگی از پورنوگرافی اعتراف کردند. پورنوگرافی، علاوه بر این که مجرمان را تحریک می‌کند، راه‌های متفاوت آزار جنسی کودکان را نیز نشان می‌دهد (Rice Hughes, ۱۹۹۸).

مالاموت^۱ و دانرستین^۲ (۱۹۸۹) در کتاب خود به نام پورنوگرافی و خشونت جنسی^۳ به این موضوع اشاره می‌کنند که اشکال خاصی از پورنوگرافی تهاجمی می‌تواند نگرش‌های خشونت‌ناهی نسبت به زنان را بیشتر کند، افراد را نسبت به تجاوز بی‌قید نموده و به طور واقعی رفتارهای تهاجمی و تجاوز به زنان را افزایش دهد. آنها می‌گویند در این فیلم‌ها زن را طوری نمایش می‌دهند که از این که مورد تجاوز قرار گرفته لذت می‌برد و این، پذیرش خشونت علیه زنان را راحت‌تر می‌کند. مالاموت و دانرستین دریافتند که دو سوم مردانی که در مطالعات آنها در معرض پورنو بوده‌اند، بعد از تماشای آن به طور فزاینده‌ای تمایل رابطهٔ جنسی خشونت‌آمیز با زنان را از خود نشان داده‌اند. تماشای مداوم این‌گونه فیلم‌ها باعث پذیرش انواع انحرافات جنسی به عنوان رفتار جنسی عادی و نرمال می‌شود (Cline: ۱۹۹۹a).

اثرات استفاده از محصولات هرزه‌نگاری را در طیف گسترده‌ای می‌توان دسته‌بندی کرد؛ نظیر: تغییر مفهوم و هدف اصلی رابطهٔ جنسی، تغییر ذائقه

۱-Neil Malamuth.

۲-Edward Donnerstein.

۳-Pornography and Sexual Aggression.

جنسی، انحرافات جنسی، اعتیاد جنسی، مشکلات روحی و جسمی در اثر خودارضایی مکرر، انزوا و تنهایی و آثار سوء بر هویت کودکان. اما مهم‌ترین اثری که این محصولات بر مصرف‌کنندگان خود می‌گذارند، تغییر نگرش به زن و به تبع آن ازدواج و خانواده است که خود می‌تواند منشأ آسیب‌های گسترده‌تری باشد.

باید توجه داشت که بازیگران اصلی پورنو زنان هستند؛ اما مصرف‌کننده اصلی این محصولات، مردانند. طبیعی است که در چنین شرایطی تغییرات نگرشی و کنشی نسبت به زنان در مردان ایجاد شده و این تغییرات در زمینه رفتار جنسی، بیشترین آسیب را به زنان و خانواده وارد می‌سازد. بر این مبنای محققان در پژوهش حاضر، به دنبال بررسی پیامدهای استفاده از محصولات هرزه‌نگاری نسبت به زن، خانواده و ازدواج با استفاده از تجربه مردانی بودند که کاربر دائمی این محصولات هستند.

هدف محوری مطالعه

هدف اصلی این پژوهش بررسی پیامدهای استفاده از محصولات هرزه‌نگاری بر زنان بوده است. محققان به دنبال درک آسیب‌های نگرشی و کنشی در بین کاربران مرد این محصولات بودند.

روش مطالعه

این مطالعه به شیوه پدیدارشناسی^۱ که یکی از انواع روش‌های کیفی است، انجام شده است. پدیدارشناسی (فنونولوژی) به بررسی تجربیات انسان‌ها و جوهره پدیده‌هایی که از سوی مردم تجربه شده است می‌پردازد. در این روش، محققان به دنبال مطالعه تجربیات مصرف‌کنندگان محصولات پورنو و تغییرات نگرشی آنها نسبت به زنان بودند.

جامعه مورد مطالعه و نمونه‌گیری

در تحقیقات فنونولوژیک یا پدیدارشناسانه معمولاً از نمونه‌گیری هدفمند استفاده می‌شود. منطق و قدرت نمونه‌گیری مبتنی بر هدف در انتخاب افراد غنی از اطلاعات، به منظور مطالعه عمیق آنها نهفته است. پولیت و هانگر ۲۰۰۰ می‌نویسند: «حجم نمونه معمولاً کمتر از ۱۰ نفر است (ادیب‌حاج‌باقری و همکاران، ۱۳۸۹: ۹۶). نمونه‌گیری پژوهش شامل ۲۰ نفر از مردانی است که از محصولات گوناگون پورنوگرافی استفاده می‌کنند. نمونه‌گیری تا اشباع داده‌ها،^۲ یعنی زمانی که دیگر داده جدید از مصاحبه‌ها حاصل نشد و محققان به تکرار مضامین و تم‌های قبلی رسیدند، ادامه یافت.

۱-Phenomenology.

۲-Data Saturation.

ابزار مطالعه

در این پژوهش با استفاده از مصاحبه نیمه‌استاندارد، به گفتگوی عمیق و ژرف با مصرف‌کنندگان محصولات هرزه‌نگاری پرداخته شد. مصاحبه‌ها بین ۳۰ تا ۷۰ دقیقه به طول انجامید و مکالمات با استفاده از دستگاه ضبط صوت، ضبط و سپس لغت به لغت روی کاغذ پیاده شد. قبل از پیاده‌شدن هر مصاحبه، محققان این مکالمات را گوش دادند تا درک بهتری از داده‌ها حاصل شود.

روش تجزیه و تحلیل داده‌ها

برای تجزیه و تحلیل اطلاعات از روش آنالیز ۷ مرحله‌ای کولیزی استفاده شد (صانعی و نیکبخت، ۱۳۸۳:۱۴۲). به این صورت که در ابتدا گفته‌های شرکت‌کنندگان به دقت خوانده و در چند مرحله بازخوانی مجدد شد تا پژوهشگر به درک عمیقی از گفته‌های شرکت‌کنندگان برسد. در مرحله بعد، جملات مهمی که مربوط به پدیده مورد بررسی بود، استخراج شدند و معنای هر یک از جملات فرموله شد. این کار برای هر توصیفی از مصاحبه‌شوندگان تکرار شد. سپس این معانی فرموله شده به صورت خوشه‌ها و تم‌هایی از موضوعات دسته‌بندی شدند. بعد از این مرحله، تمامی ایده‌های حاصله در قالب یک توصیف مفصل از پدیده مجتمع شد و سپس این توصیف‌های تفصیلی به یک ساختار بنیادی تقلیل داده شد. مرحله آخر تحلیل کولیزی، مراجعه مجدد به شرکت‌کنندگان پژوهش است تا عقیده آنها را درباره اعتبار یافته محقق بررسی کند که این مرحله نیز به طور کامل انجام شد.

ارزیابی پژوهش (اعتمادپذیری و انتقالپذیری) اعتمادپذیری

برای اعتمادپذیری به نتایج حاصل شده، کولیزی از اعتبار پایانی یا نهایی که با مراجعه به هر یک از مطلعین صورت می‌گیرد، صحبت می‌کند. از این رو، وی اعتباریابی توصیف‌های جامع از پدیده‌های مطالعه‌شده را از سوی مشارکت‌کنندگان، مهم‌ترین معیار ارزیابی یافته‌های تحقیق پدیدارشناسی تلقی می‌کند (محمدپور، ۱۳۸۹: ۲۸۴). در این مطالعه پژوهشگر، متن مصاحبه را در اختیار مشارکت‌کنندگان قرار داد و از آنها خواست تا یافته‌ها را مطالعه کرده و همسانی آن را با تجارب خویش کنترل کنند.

انتقالپذیری

اصطلاح انتقالپذیری، جانشینی برای اصطلاح «روایی بیرونی» و نزدیک به اندیشه‌ی تعمیم‌پذیری مبتنی بر تئوری است که بر گسترش یافته‌ها و نتایج مطالعه به سایر محیط‌ها و موقعیت‌ها اشاره دارد (هومن، ۱۳۸۵: ۶۲). قابلیت انتقال و تعمیم نتایج حاصله در پژوهش کیفی با پژوهش کمی متفاوت است. به علت قلت نمونه‌ها در پژوهش کیفی، تعمیم آن‌گونه که در پژوهش کمی مطرح است، مطرح نمی‌شود. در پژوهش‌های کیفی بیش از آن‌که به این توجه شود که نمونه‌ها نمایانگر کل جامعه است، به این توجه می‌شود که اطلاعات کسب شده، نشانگر کل اطلاعات موجود باشد (ادیب‌حاج‌باقری و همکاران، ۱۳۸۹: ۶۲). برای این منظور سعی شد جوانب متفاوت هر فرد نمونه هم در حد امکان و به طور کامل بررسی شود.

مُدل تحقیق

نمودار (۳): مُدل تحقیق

سطح ۳	سطح ۲	سطح ۱
زن به عنوان کالای جنسی	نگرشی	پیامدهای استفاده از محصولات هرزه‌نگاری نسبت به زنان
ترس از صمیمیت		
برداشت‌های نادرست نسبت به زن		
اخلال در امر از ادواج	گُنشی	
الگو برداری جنسی		
اعتیاد جنسی		
تجاوز و خشونت جنسی		
رابطه جنسی شهوانی		

یافته‌های تحقیق

پیامدهای استفاده از محصولات هرزه‌نگاری نسبت به زنان به دو دسته کلی پیامدهای نگرشی و پیامدهای گُنشی تقسیم‌پذیر است که در ادامه به تفصیل بررسی می‌شود.

پیامدهای نگرشی

۱- زن به عنوان کالای جنسی

مهم‌ترین اثر استفاده از محصولات هرزه‌نگاری که در بین مشارکت‌کنندگان پژوهش مشاهده شد، نگاه به زن به عنوان یک کالای جنسی است. در این حالت، کلیه ویژگی‌های روحی و شخصیتی زن نادیده گرفته شده نظیر: «من بیشتر زیبایی زن را در نظر می‌گیرم. قیافش، استایل بدنش، خوش‌قیافه باشه» و وی فقط به بُعد جسمانی تقلیل داده می‌شود. در این صورت، زن‌ها براساس ویژگی‌های جسمانی، جذابیت جنسی و توانایی‌شان در ارائه خدمات جنسی در نظر گرفته می‌شوند.

۲- ترس از صمیمیت

مبنای شکل‌گیری صمیمیت بین افراد، رابطه نزدیک روحی و اعتماد است. این نوع رابطه هم بر اساس دوست داشتن واقعی که بر پایه شباهت روحی و خلقی است به وجود می‌آید. مصرف‌کنندگان پورنو به دلیل مشاهده زنان مختلف با ویژگی‌های جسمانی متفاوت، در درجه اول از صمیمت واقعی با زنان می‌ترسند؛ نظیر: «با زن‌ها نمی‌شه به طور واقعی دوست شد» یا «می‌ترسم با زن‌ها صمیمی و نزدیک بشم»؛ چون شکل‌گیری صمیمت و رابطه روحی عمیق با ماهیت پورنو در تضاد است. این افراد در درجه بعد دچار تنوع‌طلبی شده و قادر به برقراری رابطه دائمی با کسی نیستند.

۳- برداشت‌های نادرست نسبت به زن

عمده‌ترین، جذاب‌ترین و پراستقبال‌ترین موضوع هرزه‌نگاری، جذابیت‌های جسمی و جنسی زن است که این باعث می‌شود به مرور تصورات نادرستی دربارهٔ زنان در کاربران ایجاد شود. مشارکت‌کنندگان در پژوهش تصورات غلطی نظیر «ویژگی و ابعاد جنسی زن مهم‌تر از همه چیزه» یا «تنها راه ارتباط با زن‌ها رابطهٔ جنسی است» یا «زن وسیلهٔ لذت‌جویی مرده» را داشتند. مهم‌ترین نگرشی که در این باره به‌طور مکرر در بین مشارکت‌کنندگان مشاهده شد، تصور برقراری رابطهٔ جنسی بر اساس مشاهدات در پورنو است؛ نظیر: «رابطهٔ جنسی باید مثل چیزهایی باشه که در فیلم‌ها نشون می‌دن». نکتهٔ توجه‌برانگیز و مهم اینجاست که این افراد هیچ تصویری از رابطهٔ جنسی صحیح و عادی و مطابق با فطرت و دستورات دینی نداشتند. فیلم‌های هرزه‌نگاری آن‌چنان روح و روان این افراد را تحت تأثیر قرار می‌دهد که به هیچ وجه نمی‌توانند رابطه‌ای خارج از مشاهدات خود تصور کنند.

۴- اخلال در امر ازدواج

بیش‌ترین مشکل مشارکت‌کنندگان در امر ازدواج، عدم تصمیم‌گیری و ناتوانی در انتخاب همسر مورد علاقه نظیر: «می‌خوام ازدواج کنم ولی هر روز از یه دختری خوشم میاد» یا «هر کسی را می‌پسندم تا چند روز بعد پشیمان می‌شم» بود. هم‌چنین مشارکت‌کنندگان همهٔ معیارهای دخیل در ازدواج را به معیار جسمانی و جنسی تقلیل می‌دادند؛ نظیر: «تنها معیارم زیبایی و جذابیته». ازدواج مستلزم داشتن یک رابطهٔ پایدار و معتدلانه است. فردی که مدام در معرض انواع و اقسام پورنو قرار می‌گیرد و هر روز با نوعی نمایش از زنان در ارتباط است، نمی‌تواند شخصی را برگزیند. بدیهی

است که زیبایی هم معیار هر روزی و متغیر است و فردی که در مهم‌ترین امر زندگی اش معیار زیبایی را در درجهٔ نخست قرار دهد و صرفاً بر اساس آن تصمیم‌گیری کند ناموفق خواهد بود.

علاوه بر این، مشارکت‌کنندگان ترس عمیقی از ازدواج داشتند؛ نظیر: «از ازدواج می‌ترسم، چون تجربهٔ جنسی داشتم می‌ترسم زخم از من خوشش نیاد، منظورم مسائل جنسی منه!» یا «می‌ترسم زخم مثل زن‌های توی فیلم نشه!»

پیامدهای گنشی

۱- الگوبرداری جنسی

مهم‌ترین پیامد گنشی مشاهده شده در بین مشارکت‌کنندگان، الگوبرداری جنسی از مشاهدات در پورنوست؛ به‌ویژه این که این ذهنیت ایجاد می‌شود که رابطهٔ نمایش داده شده، رابطهٔ صحیحی است و افراد می‌خواهند در عمل نیز مانند مشاهدات خود در پورنو عمل کنند؛ نظیر: «دوست دارم رابطهٔ جنسی‌ام شبیه چیزهایی باشه که توفیلم‌هاست.» مشارکت‌کنندگان در صورت متأهل بودن، با همسران خود طوری رفتار می‌کردند که با زنان در پورنو رفتار می‌شود و در صورت مجرد بودن نیز تصور اشتباهی دربارهٔ این رابطه داشتند که بی‌شک در رابطهٔ آتی آنها تأثیرگذار خواهد بود. روابط در پورنو سرشار از خشونت، تحقیر و بی‌احترامی به زنان است و مصرف‌کنندگان آن نیز به تدریج چنین اعمالی را نسبت به همسران خود اعمال می‌کنند.

۲- اعتیاد جنسی

الگوبرداری از رابطه جنسی در پورنو در نهایت به اعتیاد جنسی می‌انجامد. مشارکت کنندگان علایم اعتیاد جنسی داشتند؛ مانند: رفتار خارج از کنترل، وسواس فکری و تخیلات جنسی مداوم، نظیر: «گاهی همه زن‌ها را جنسی می‌بینم»؛ نیاز به حجم فزاینده فعالیت جنسی، نظیر: «وقتی پای این جور فیلم‌ها می‌شینم زمان از دستم خارج می‌شه»؛ کوشش‌های مکرر برای متوقف کردن رفتار جنسی و عدم موفقیت، تغییرات خلقی شدید، صرف زمانی غیر عادی برای دستیابی به رابطه جنسی و تداخل رفتار جنسی با فعالیت‌های اجتماعی.

۳- تجاوز و خشونت جنسی

در پورنو، زنان به صورت برهنه و در موقعیت‌های جنسی و شهوت‌آمیز که مورد تجاوز قرار گرفته، شکنجه شده یا به قتل رسیده‌اند، نمایش داده می‌شوند. این موضوع باعث می‌شود، احتمال برانگیختگی جنسی با تجاوز و تحقیر و شکنجه زن بعد از تماشای این گونه فیلم‌ها افزایش یابد. هیچ‌کس از مشارکت‌کنندگان در این پژوهش سابقه تجاوز جنسی نداشتند، ولی اذعان می‌کردند که در هنگام برانگیختگی جنسی به این فکر افتاده‌اند، نظر: «فکر تجاوز به ذهنم رسیده.» در صورت ادامه‌دار شدن تماشا و الگوبرداری از چنین فیلم‌هایی تجاوز نیز محتمل می‌گردد. علاوه بر این، مشارکت‌کنندگان، هنگام رابطه جنسی، خشونت را عادی دانسته و در صورت تأهل و داشتن رابطه جنسی، خشونت یادگیری شده را نسبت به شریک جنسی خود اعمال می‌کردند.

۴- رابطه جنسی شهوانی

پورنو رفتار جنسی را از زمینه عاطفی خود جدا کرده و رفتار جنسی شهوانی با ویژگی‌هایی نظیر تمرکز بر جنبه‌های غریزی، سطحی و نابهنجارگونه و در نظر نگرفتن نیازهای طرف مقابل را ترویج می‌هد؛ نظیر: «زن فقط باید در خدمت نیازهای مرد باشد.» این ویژگی در بین مشارکت‌کنندگان قابل ردیابی بود؛ چه به صورت الگوی جنسی کنونی و چه به صورت الگوبرداری برای رابطه‌های آتی.

نتیجه‌گیری

نیاز جنسی یکی از نیازهای مهم و سرکش بشری است. بدترین و غیرطبیعی‌ترین راه ارضای این نیاز، استفاده از فیلم و عکس‌های پورنو است که نه تنها این نیاز را آرام نمی‌کند، بلکه به بدترین نحو ممکن آن را تحریک کرده و به انحراف می‌کشاند. هدف از انجام این مطالعه، با در نظر گرفتن نابهنجاری اجتماعی و حرمت دینی آن، پدیدارشناسی پیامدهای مشارکت در تجربه استفاده از محصولات هرزه‌نگاری است که بر اساس یافته‌های صورت‌بندی شده در مدل (۱) به دو دسته «پیامدهای نگرشی» و «پیامدهای کنشی» تقسیم‌بندی شده است.

در چهارچوب «پیامدهای نگرشی» می‌توان به «زن به عنوان کالای جنسی»، «ترس از صمیمیت»، «برداشت‌های نادرست نسبت به زن» و «اخلال در امر ازدواج» مشارکت‌کنندگان اشاره کرد. «پیامدهای کنشی» نیز شامل «الگوبرداری جنسی»، «اعتیاد جنسی»، «تجاوز و خشونت جنسی» و «رابطه جنسی شهوانی» می‌شود.

بازیگران اصلی پورنو زنان هستند، اما بیشتر مصرف‌کنندگان این محصولات مردانند که با استفاده از این محصولات هم خود را به انواع

انحراف‌ها و فشارهای روحی و جسمی و در نهایت احساس بیهودگی و از دست دادن صفات انسانی می‌کشانند، هم زنان مرتبط با خود را وارد رابطه‌های ناخواسته و انحرافی می‌کنند. در نهایت نیز این آسیب از حالت فردی خارج شده و کل نهاد ازدواج و خانواده را متأثر می‌سازد. «برگس^۱ (۱۹۹۵) مدعی است که مردان حتی با دیدن خفیف‌ترین هرزه‌نگاری‌ها به چهار آسیب: ۱. تماشاگری جنسی (هیزی)، یعنی نگاه کردن و سواسی به زنان به جای تعامل با آنها؛ ۲. شیء‌انگاری و ارزیابی زنان به واسطه اندازه، شکل و هارمونی بدنشان؛ ۳. احساس بزدلی و مورد خیانت واقع شدن از طرف همسرانشان؛ ۴. ترس از صمیمت واقعی و ناتوانایی در برقراری ارتباط صادقانه و صمیمانه با زنان دچار می‌شوند» (واترز، ۱۳۸۶: ۱۳۸).

استفاده از پورنو، دیدگاه و نگرش نسبت به زن را تغییر می‌دهد. پورنو با نمایش «خفت‌بار، آسیب‌زا، تحقیرآمیز و زجرآور زنان عموماً به عنوان موضوع‌های جنسی به عنوان روشی برای تحریک، هماهنگی و توجیه سوءاستفاده جنسی و خشونت‌آمیز علیه زنان استفاده می‌شود» (بلوردی، ۱۳۸۶: ۷۸). در این فیلم‌ها زن فقط کالایی جنسی نمایش داده شده و به جذابیت‌ها و زیبایی ظاهری تقلیل می‌یابد؛ به طوری که تنها وسیله‌ای برای امیال و گرایش‌های جنسی مرد در نظر گرفته می‌شود. زنان در یک فیلم پورنو، نمونه‌ای از پستی و تنزل، آسیب و شکنجه یا به عنوان موجوداتی ناپاک، زشت، خون‌آلود و زجرکشیده ارائه می‌شوند (Boyle, 2000: 189).

رابطه‌های جنسی ارائه شده در پورنو سرشار از خشونت و تجاوز علیه زنان و اعمال غیر انسانی است که هم در سطح کنش و هم در سطح نگرش بر تماشاگران

۱ - Gary R Berooks.

اثر می‌گذارد؛ به‌شکلی که هم دیدگاه افراد تماشاگر را نسبت به زن و به‌تبع آن خانواده و ازدواج تغییر می‌دهد و هم رفتارهای انحرافی آموخته شده در روابط بین‌فردی را به اجرا می‌گذارد. در واقع، مشاهده‌گران می‌خواهند اعمال جنسی دیده شده در پورنو را در واقعیت هم اجرا کنند و ممکن است همسر خود را وادار به اعمال جنسی‌ای کنند که رضایت به انجام آن نداشته باشد. این موضوع خود باعث مشکلات عدیده دیگری می‌شود. «تحقیقات مختلفی رابطه‌ی علی بین تماشای پورنوگرافی و خشونت جنسی علیه زنان را به اثبات رسانده‌اند. مطابق با نتایج این تحقیقات، تماشای پورنوگرافی، دیدگاه افراد را از رفتارهای جنسی نرمال تغییر داده، تجاوز را کم‌اهمیت جلوه داده و باعث افزایش آن می‌شود و به‌طور مستقیمی منجر به خشونت مردان علیه زنان می‌گردد» (Ferguson & et al, ۲۰۰۹: ۳۲۴).

«زنان در پورنو گلچین شده و از نمایی خاص به تصویر درمی‌آیند و طوری نگاه می‌کنند که بتوانند عموم را اغوا کنند. خیلی از مردان با نگاه به این عکس و فیلم‌ها یک تصور غیرواقعی از رابطه‌ی جنسی پیدا می‌کنند و تصور می‌کنند که همسرانشان کمتر از زنانی هستند که در فیلم و عکس نمایش داده شده‌است (Paul & Lori: ۲۰۱۰). زنان پورنو، انتخاب شده و از هر نظر کامل هستند، کارهای مختلفی برای زیبایی خود انجام می‌دهند و تصویربرداری هم به‌نوعی است که آنها را از هر نظر زیبا و بدون نقص نشان می‌دهد. عکس‌های ارائه شده نیز همگی با نرم‌افزارهای کامپیوتری اصلاح شده و جذاب‌تر می‌شوند و مردان مدام زن خود را با این زنان مقایسه کرده و فکر می‌کنند که همسرانشان چیزی از زیبایی یا انجام اعمال جنسی مختلف کم دارند. همین موضوع باعث سردی روابط می‌شود. «از نظر بروکس، هرزه‌نگاری صمیمت را از بین می‌برد و صرفاً نیاز مردان را بر

می‌انگیزاند. در نتیجه، رغبت مردان را از بین می‌برد؛ زیرا مردان سالم جنسی به زنانشان اشتیاق دارند» (واترز، ۱۳۸۶: ۱۳۸).

«هرزه‌نگاری محرک‌های تصنعی مختلف و بسیاری را برای فرد به وجود می‌آورد؛ به نحوی که محرک‌های موجود در زندگی زناشویی انگیزش لازم برای همسران را به اندازه کافی نخواهد داشت. به همین سبب، آنها نیاز به محرک‌های بیرونی از طریق برهنه‌نمایی خواهند داشت. روی آوردن و استفاده از هرزه‌برهنه‌نمایی لزوماً به صورت تماشای مستقیم انجام نمی‌شود، بلکه عکس‌ها، تصاویر، صحنه‌ها و اعمال موجود در هرزه‌نگاری در ذهن شخص ثبت می‌شود و شخص در حین تجربه جنسی با مرور عکس‌ها و فیلم‌ها به تحریک و برانگیختگی جنسی می‌رسد. این است که جذابیت‌های همسر برای فرد استفاده‌کننده به تدریج کمتر خواهد شد؛ به این دلیل که مانکن‌های مورد استفاده در چنین فیلم‌هایی جذابیت ظاهری و جنسی ویژه‌ای دارند» (کاوه، ۱۳۸۶: ۷۵).

کاربران هرزه‌نگاری بدون شک به اعتیاد جنسی مبتلا می‌شوند؛ زیرا رابطه‌ای که در این محصولات مشاهده می‌کنند به هیچ وجه به ارضای واقعی نمی‌انجامد و فرد را حریصانه‌تر به دنبال رابطه‌های متعدد و متنوع جنسی می‌کشانند و در نهایت منجر به اعتیاد جنسی وی می‌گردد. بررسی‌های مختلف نیز رابطه بین اعتیاد جنسی و تماشای پورنوگرافی را تأیید کردند. «کلاین،^۱ روانشناس و درمانگر جنسی، دریافت که در ۹۴ درصد موارد، عامل ایجادکننده و تسهیل‌کننده این بیماری جنسی، پورنوگرافی

بوده است» (Cline: ۱۹۹۹b). «کارنس،^۱ محقق برجسته آمریکایی نیز در این زمینه، یافته‌های مشابهی را گزارش می‌کند. او در مطالعاتش روی ۱۰۰۰ معنادار جنسی دریافت که حدود ۹۰ درصد مردان و ۷۷ درصد زنان بررسی شده، استفاده از محصولات هرزنگاری را عامل مهمی در اعتیاد خود می‌دانند (Carnes, ۲۰۰۵).

وقتی نگرش نسبت به زن تغییر کرد، مطمئناً درباره ازدواج و خانواده هم تغییر می‌کند و معیارهای انتخاب، جسمانی و ظاهری می‌گردد. هم‌چنین بُعد عاطفی و صمیمیت از رابطه جنسی حذف شده و صرفاً به بُعد جسمانی تقلیل داده می‌شود. نتیجه چنین وضعی، کم شدن تمایل به ازدواج است؛ زیرا وقتی ازدواج و تشکیل خانواده صرفاً در روابط جنسی خلاصه شود، فرد می‌تواند این رابطه‌ها را بدون مسئولیت ازدواج هم داشته باشد. روابط در پورنو لحظه‌ای، سریع، بدون عاطفه، عشق، تعهد و مسئولیت نمایش داده می‌شود؛ بنابراین تشکیل خانواده و فرزند هم در روابط آزاد و لحظه‌ای و مبتنی بر سود جنسی هیچ جایگاهی نخواهد داشت. هم‌چنین افرادی هم که می‌خواهند ازدواج کنند، از ازدواج و روابط جنسی خود و میزان ارضاشدنشان در آن می‌ترسند و نسبت به طرف مقابل خود دچار بی‌اعتمادی و بدبینی می‌شوند.

تحقیقات زیلمن^۲ و برایانت^۳ (۱۹۸۸) نشان داد که افرادی که در معرض مصرف طولانی پورنوگرافی بودند، پس از چند هفته رضایت کمتری از

۱-Patrick Carnes.

۲-Zillmann.

۳-Bryant.

عملکرد جنسی همسر خود، ظاهر و فیزیکی و محبت نسبت به او نشان دادند. این فیلم‌ها با ارزش‌های پایدار و روابط جنسی صمیمی، به طور خاص در ازدواج، ناسازگاری دارد و به طور کلی، لذت جنسی بدون هیچ دلبستگی و تعهد و مسئولیت در ازدواج را رواج می‌دهد. افراد اعم از زن و مرد پس از مصرف پورنو، پذیرش بیشتری از روابط جنسی قبل از ازدواج و خارج از آن پیدا می‌کنند و بی‌بندوباری را یک قاعده طبیعی می‌پندارند. علاوه بر این، علاقه افراد به مرور به ازدواج کاهش می‌یابد و در صورت شکل‌گیری نهاد خانواده هم، دوام آن بسیار کوتاه است. هم‌چنین تمایل به داشتن فرزند کم می‌شود؛ چون کودک هیچ جایگاهی در روابط کوتاه‌مدت جنسی و روابط بر اساس لذت جنسی ندارد (Cline: ۱۹۹۹a).

مطمئناً وقتی نگاه جامعه‌ای به زن، جنسی و کالایی شد، نگاه به ازدواج و هدف اصلی آن هم تغییر می‌کند. اگر هر ازدواجی صرفاً به علت نیاز جنسی باشد، پس دیگر لزومی ندارد که فرد این همه مسئولیت و زحمت را تحمل کند و تن به ازدواج بدهد؛ چون رابطه جنسی صرفاً خارج از ازدواج هم می‌شود داشت! علاوه بر این، پورنو رابطه جنسی لحظه‌ای و آنی با هر کس، رابطه جنسی خارج از ازدواج و بی‌مبالاتی و هرزه‌گی اخلاقی را امری کاملاً طبیعی نشان می‌دهد؛ این، بر دید و نگرش افراد به ازدواج و دوام خانواده‌ها تأثیرات مخربی بر جای می‌گذارد.

منابع

۱. ادیب‌حاج‌باقری، محسن و همکاران، ۱۳۸۹، روش‌های تحقیق کیفی، تهران: بشری.
۲. بلوردی، اکبر، ۱۳۸۶، بررسی وابستگی به موضوعات جنسی در اینترنت، تهران: پژوهشگاه فرهنگ و هنر ارتباط.
۳. صانعی، اشرف‌السادات و نیکبخت‌نصرآبادی، علیرضا، ۱۳۸۳، روش‌شناسی تحقیقات کیفی در علوم پزشکی، تهران: برای فردا.
۴. محمدپور، احمد، ۱۳۸۹، ضد روش، منطق و طرح در روش‌شناسی کیفی، جلد ۱، تهران: جامعه‌شناسان.
۵. کاوه، سعید، ۱۳۸۶، عکس و فیلم پورنوگرافی و پیامدهای آسیب‌زای آن در رفتار جنسی، تهران: سخن.
۶. واترز، استفان، ۱۳۸۶، اینترنت و پیامدهای اجتماعی آن، ترجمه: مریم مشایخ، تهران: امیر کبیر.
۷. هومن، حیدرعلی، ۱۳۸۵، راهنمای عملی پژوهش کیفی، تهران: سمت.
۸. Boyle, K (۲۰۰۰). The Pornography Debates: Beyond Cause and Effect. *Womans Studies International Forum* ۲۳ no:۲. pp.۱۸۷-۱۹۵.

۹. Cline. V (۱۹۹۹a) Treatment and Healing of Pornographic and Sexual Addiction, LDSR: Help Hope Healing ۱۲,۲۹۰.
۱۰. _____. (۱۹۹۹b) Pornographys Effects on Adult and Child. LDS Reaources on Pornography. Morality in Media ۱۰۱۱۵, pp.۴۷۵.
۱۱. Ferguson, C (۲۰۰۹). The Pleasur Is Mometry... The Expense Damnable? The Influence of Pornography on Rap and Sexual Assault. Aggression and Violent Behavior ۱۴. pp.۲۳-۲۹.
۱۲. Rice Hughes ,D (۱۹۹۸) How Pornography Harm Children? Protect Kids.com ۲۰۰۱.
۱۳. Paul. A & Lori (۲۰۱۰) Why Porn Is Problem?
<http://www.themarriagebed.com/pages/problem/sin/problemwithporn.shtml> Sep ۴, ۲۰۱۰.
۱۴. Patrick Carnes Sexual Addiction,” appears in Kaplan & Sadock’s *Comprehensive Textbook of Psychiatry* (۲۰۰۵).
۱۵. Voros, F (۲۰۰۹). The Invention of Addiction to Pornography. EISEIER MASSON: ۱۸, PP.۲۴۳-۲۴۶.

پروژه پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی